

Анастасия ШЕВЧЕНКО, юрист

КАК ЗАКЛЮЧИТЬ ДОГОВОР ССУДЫ

Основной особенностью договора ссуды является его безоплатность. Это значит, что субъект хозяйствования по такому договору может взять в бесплатное пользование как движимое, так и недвижимое имущество. В этой консультации расскажем, как правильно оформить такой договор и на какие нюансы следует обратить внимание.

Правовое регулирование

Порядок документального оформления договора ссуды регулируется нормами гл. 60 ГК (ст. 827–835 ГК). По этому договору одна сторона безвозмездно передает или обязуется передать другой стороне вещь для пользования в течение установленного срока (ч. 1 ст. 827 ГК).

Сторонами договора являются **ссудодатель и пользователь**. Ссудодателем может быть как юридическое, так и физическое лицо.

? *В чем особенность договора ссуды и чем он отличается от договора аренды?*

Заключая договор ссуды, обратите внимание на **запрет**, установленный ч. 2 ст. 829 ГК: юрлицо-ссудодатель не может передавать в бесплатное пользование принадлежащее ему имущество: своему учредителю, участнику, руководителю либо члену органа управления или контроля.

Главное отличие договора ссуды от договора аренды в том, что пользование имуществом (вещью) осуществляется **на бесплатной основе**. На это следует прямо указать в договоре (ч. 2 ст. 827 ГК). А вот аренда всегда платная, поскольку в договоре аренды обязательно указывается цена (размер платежей).

Форма договора

Договор ссуды с участием юрлица заключается в **простой письменной форме** (ч. 2 ст. 828 ГК).

Нотариальному удостоверению подлежит договор ссуды:

- здания/капитального сооружения, заключенный на три и более года (ст. 793, ч. 3 ст. 828 ГК);

- транспортного средства (далее – ТС), кроме наземного самоходного ТС, если хотя бы одной из его сторон является физлицо (ч. 4 ст. 828 ГК).

Учтите: в случае несоблюдения сторонами требования о нотариальном удостоверении договор считается ничтожным (ст. 220 ГК).

? *Надо ли удостоверять у нотариуса договор ссуды автомобиля с физлицом?*

На этот вопрос нет однозначного ответа. Дело в том, что в действующем законодательстве Украины нет определения наземного самоходного ТС. Расшифровывается только термин «наземные транспортные средства».

Этим пробелом в законодательстве пользуются проверяющие, которые оспаривают действительность договоров ссуды, заключенных с физлицом без участия нотариуса. Поэтому, если вы не заверили нотариально такой договор, вам нужно быть готовыми отстаивать свои права в суде. Отметим, что судебная практика становится на сторону субъектов хозяйствования и признает, что автомобиль относится к наземным самоходным ТС. Поэтому такие договоры ссуды не подлежат обязательному нотариальному удостоверению (см. постановление Луганского окружного административного суда от 11.07.16 г., ЕГРСР, рег. № 58856767).

Существенные условия договора

ГК не содержит перечень существенных условий для договора ссуды. Согласно ст. 180 ХК существенными условиями такого договора являются предмет и срок действия.

Еще раз обращаем внимание: цена в этом договоре не указывается, так как он не предусматривает взимания платы за пользование имуществом.

Предмет договора ссуды

Предметом договора ссуды может быть любое индивидуально-определенное имущество (вещи).

Индивидуально-определенными считаются вещи, которые:

- имеют индивидуальные признаки, свойственные только им, которые дают возможность легко идентифицировать вещь (например, здание, которое расположено по конкретному адресу);
- не являются заменимыми (например, нельзя передать в бесплатное пользование зерно, поскольку это заменимая вещь);
- в процессе неоднократного потребления сохраняют первоначальный вид (т. е. это должна быть непотребляемая вещь, которую нельзя «израсходовать» в процессе пользования).

По окончании срока действия договора ссуды пользователь обязан вернуть имущество в том же состоянии, в котором он его получил (ст. 833 ГК).

? Каким документом следует оформлять передачу имущества по договору ссуды?

Передача имущества пользователю оформляется **актом приемки-передачи вещи (имущества) в пользование**, который составляется в произвольной форме с учетом требований к первичным документам, установленных ст. 9 Закона № 996. В таком акте необходимо указать, какое конкретно передается имущество, и дать его характеристику. Например, если это автомобиль, то в акте нужно отразить его марку, модель, номер, в каком состоянии передается и т. д.

Срок действия договора ссуды

Если стороны не установили в договоре ссуды срок пользования вещью, такой срок определяется исходя из цели, для которой вещь передана в ссуду (ст. 831 ГК).

Пользователь имеет право вернуть вещь, переданную ему в пользование, в любое время до окончания срока действия договора. Но если такая вещь нуждается в особом уходе либо хранении, тогда пользователь обязан предупредить ссудодателя об отказе от договора не позднее чем за 7 дней до возврата вещи (ст. 834 ГК).

К сведению: если по окончании срока действия договора пользователь не вернет вещь, то ссудодатель вправе требовать возврата вещи с возмещением нанесенных убытков (ст. 836 ГК).

Другие условия договора

Помимо существенных условий договор ссуды может содержать и другие условия. **Рекомендуем** прописать в нем, в частности, права и обязанности сторон.

? Какие права и обязанности имеет ссудодатель?

Согласно ч. 1 ст. 832 ГК ссудодатель имеет право на отчуждение вещи, которая была передана им пользователю по договору ссуды. То есть он может, к примеру, ее продать. Следует отметить, что у пользователя нет преимущественного права перед третьими лицами купить эту вещь (ч. 2 ст. 832 ГК).

А основной обязанностью ссудодателя является передача имущества в пользование в указанный в договоре срок. В противном случае пользователь имеет право требовать расторжения договора ссуды и возмещения причиненных убытков (ст. 830 ГК).

? Какие права и обязанности имеет пользователь?

Пользователь имеет право вернуть вещь, переданную ему в пользование, в любое время до истечения срока действия договора.

Основная обязанность пользователя – поддерживать в надлежащем состоянии вещь, переданную ему в пользование по договору ссуды. То есть нести определенные расходы, связанные с выполнением данного договора (например, проводить текущий ремонт автомобиля или помещения).

Кроме того, пользователь обязан (ч. 2 ст. 833 ГК):

- использовать вещь по ее целевому назначению либо в соответствии с целью, определенной в договоре ссуды;
- лично использовать вещь, переданную в пользование, если иное не предусмотрено условиями договора ссуды;
- по окончании срока действия договора вернуть ссудодателю вещь в том же состоянии, в котором она была на момент ее передачи в пользование.

Расторжение и прекращение договора

Согласно ч. 2 ст. 834 ГК ссудодатель имеет право требовать расторжения договора и возврата ему вещи, которая находится у пользователя, если:

- в связи с непредвиденными обстоятельствами (или по его решению) вещь стала необходима ему самому;
- использование вещи не соответствует ее назначению, а также условиям договора ссуды;
- вещь была самостоятельно передана пользователем в пользование третьему лицу;
- в результате небрежного обращения вещь может быть повреждена либо уничтожена.

Допустим, ссудодатель продал вещь, которую он передал в ссуду. В этом случае новый собствен-

ник вещи имеет право требовать расторжения договора ссуды, заключенного без указания срока его действия. При этом пользователь должен быть предупрежден заранее – в срок, соответствующий цели ссуды (ч. 3 ст. 834 ГК).

В случае смерти физлица либо ликвидации юридического лица, которому по договору ссуды была передана в пользование вещь, договор прекращает свое действие, то есть право наследования не возникает (ст. 835 ГК).

Приведем **образец** договора ссуды.

ОБРАЗЕЦ

Договір позики транспортного засобу № 1

м. Київ

20.02.20 р.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Сатурн» (далі – Позичкодавець) в особі директора Слісаренка Олексія Михайловича, який діє на підставі статуту, з однієї сторони, і товариство з обмеженою відповідальністю «Меркурій» (далі – Користувач) в особі директора Михайленка Петра Васильовича, який діє на підставі статуту, з другої сторони (разом далі по тексту – Сторони, а кожна окрема – Сторона), уклали цей договір (далі – Договір) про таке:

1. Предмет Договору

1.1. Позичкодавець передає, а Користувач приймає в тимчасове безоплатне користування мікроавтобус марки Renault Master груз. L4H3, 2018 року випуску, номерний знак АА 12345 АВ (далі – транспортний засіб).

1.2. Транспортний засіб є власністю Позичкодавця і зареєстрований за ним у Центрі ДАІ 3214 15.04.18 р.

2. Строк користування транспортним засобом

2.1. Строк, на який передається в користування транспортний засіб, становить 12 календарних місяців з моменту його передання.

3. Порядок передання транспортного засобу

3.1. Позичкодавець у триденний строк з моменту підписання Договору має передати транспортний засіб Користувачеві.

3.2. Транспортний засіб вважається переданим з моменту підписання Сторонами (уповноваженими представниками Сторін) акта приймання-передачі.

3.3. Користувач самостійно забезпечує вивіз транспортного засобу Позичкодавця.

4. Права та обов'язки Сторін**4.1. Користувач зобов'язується:**

4.1.1. Використовувати транспортний засіб відповідно до його призначення, визначеного умовами Договору.

4.1.2. У присутності Позичкодавця перевірити стан транспортного засобу в момент його приймання-передачі. У разі невиконання цього обов'язку буде вважатися, що транспортний засіб переданий Користувачеві в належному стані.

4.1.3. Підтримувати транспортний засіб у належному стані.

4.1.4. Нести витрати, пов'язані з використанням транспортного засобу, зокрема зі сплатою податків та інших платежів.

4.1.5. Не передавати транспортний засіб у користування третім особам.

4.1.6. Відшкодувати збитки, які можуть бути завдані третім особам, а також нести всі інші ризики, пов'язані з використанням транспортного засобу як джерела підвищеної небезпеки.

4.1.7. Відшкодувати збитки, завдані Позичкодавцеві внаслідок пошкодження транспортного засобу, якщо Користувач не доведе, що це сталося не з його вини.

4.1.8. У разі припинення дії Договору повернути Позичкодавцю транспортний засіб у стані, не гіршому, ніж на час передання його в позичку, з урахуванням фізичного зносу.

4.2. Користувач має право:

4.2.1. Розірвати Договір в односторонньому порядку та вимагати відшкодування завданих йому збитків у разі порушення Позичкодавцем строку передання транспортного засобу.

4.2.2. Використовувати транспортний засіб без будь-яких обмежень щодо території використання, у тому числі з правом виїзду за кордон.

4.2.3. У разі поломки транспортного засобу не з вини Користувача вимагати у Позичкодавця компенсації за фактично понесені витрати на ремонт транспортного засобу.

4.2.4. Повернути транспортний засіб у будь-який час до спливу строку дії Договору. Якщо транспортний засіб потребує особливого догляду або зберігання, повідомити Позичкодавця про відмову від Договору не пізніше ніж за сім календарних днів до дати повернення транспортного засобу.

4.3. Позичкодавець зобов'язується:

4.3.1. Своєчасно передати транспортний засіб Користувачеві.

4.3.2. Попередити Користувача про особливі властивості та недоліки транспортного засобу, які йому відомі і які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна Користувача або призвести до пошкодження самого транспортного засобу.

4.3.3. Забезпечувати за власний рахунок технічне обслуговування та капітальний ремонт транспортного засобу.

4.4. Позичкодавець має право:

4.4.1. У будь-який час розірвати Договір в односторонньому порядку та вимагати повернення транспортного засобу.

4.4.2. У разі неповернення транспортного засобу в узгоджений Договором строк вимагати його примусового повернення зі стягненням неустойки та понесених збитків.

4.4.3. У разі повернення транспортного засобу із суттєвими пошкодженнями або недоліками вимагати від Користувача відшкодування його вартості, установлені Договором.

4.4.4. Відчужити транспортний засіб третій особі. Користувач не має переважного права перед іншими особами на купівлю транспортного засобу, переданого йому в позичку.

5. Порядок повернення транспортного засобу

5.1. Користувач зобов'язується протягом двох календарних днів після закінчення дії Договору повернути Позичкодавцеві транспортний засіб у такому самому стані, в якому він перебував на момент його передання Користувачеві, з урахуванням нормального зносу.

5.2. Транспортний засіб вважається поверненим Позичкодавцеві Користувачем з моменту підписання акта приймання-передачі Сторонами (уповноваженими представниками Сторін).

6. Відповідальність Сторін

6.1. У разі порушення своїх зобов'язань за Договором Сторона несе відповідальність згідно з чинним законодавством України та Договором. Порушенням зобов'язання є його невиконання або неналежне виконання, тобто виконання із порушенням умов, визначених Договором.

6.2. У разі порушення строку передання транспортного засобу в користування, указанного в п. 3.1 Договору, Позичкодавець зобов'язаний сплатити Користувачеві пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ за кожен день прострочення передання транспортного засобу.

6.3. У разі порушення Користувачем строку повернення транспортного засобу, вказаного в п. 5.1 Договору, він повинен сплатити на поточний рахунок Позичкодавця пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ за кожен день прострочення передання транспортного засобу.

6.4. Сторона, яка порушила умови Договору, зобов'язана сплатити неустойку протягом п'яти банківських днів з моменту отримання відповідної письмової вимоги від іншої Сторони.

7. Порядок вирішення спорів

7.1. Усі спірні питання, що виникають під час виконання Договору, розв'язуються шляхом переговорів.

7.2. Спірні питання, які не можуть бути розв'язані шляхом переговорів, підлягають розгляду в судовому порядку відповідно до чинного законодавства України.

8. Строк дії Договору

8.1. Договір вважається укладеним з моменту його підписання Сторонами (уповноваженими представниками Сторін) і діє до повного виконання Сторонами своїх зобов'язань. Кожна Сторона має право вимагати дострокового розірвання Договору.

9. Прикінцеві положення

9.1. Строк надання позички може бути продовжено за згодою Сторін. У цьому випадку строк дії Договору продовжується на відповідний строк, що оформлюється додатковою угодою до Договору.

9.2. Після підписання Договору всі попередні переговори, листування, договори та будь-які інші усні або письмові домовленості Сторін, що стосуються умов Договору, втрачають юридичну силу, але можуть використовуватися для тлумачення умов Договору.

9.3. Договір складений у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу.

10. Реквізити та підписи Сторін

<...>

ВЫВОДЫ

По договору ссуды имущество (вещь) передается в бесплатное пользование.

Юрилицо-ссудодатель не может передавать в бесплатное пользование принадлежащее ему имущество: своему учредителю, участнику, руководителю либо члену органа управления или контроля

Форма договора ссуды зависит от объекта ссуды и от того, кто выступает сторонами по договору. Например, договор ссуды помещения, заключенный на три года и более, подлежит нотариальному удостоверению.

В ссуду может передаваться любое индивидуально-определенное имущество (вещь). Факт передачи следует зафиксировать путем составления акта приемки-передачи имущества (вещи) в пользование.